

Lucjan Suchanek

Polska Akademia Umiejętności

ORCID: 0000-0002-7739-3987

Gabriela Zapolska w rosyjskim internecie

Czego współczesny Rosjanin może się dziś dowiedzieć o Gabrieli Zapolskiej? Serfując po internecie rosyjskim, znajdujemy hasła „Zapolska” i „Zapolskaja”. Obok imienia „Gabriela” czasem pojawia się wersja „Gabriel”.

W Wikipedii rosyjskiej znajduje się obszerna nota o pisarce, obejmująca siedem części: *Biografia* (życiorys), *Twórczość*, *Wybrana dramaturgia*, *Bibliografia przekładów rosyjskich*, *Rosyjscy tłumacze Gabrieli Zapolskiej*, *Przypisy*, *Oдноśniki*. W Wikipedii polskiej części mamy więcej – dziewięć: *Życiorys*, *Twórczość*, *Krytyczka sztuki*, *Opinie ówczesnej krytyki*, *Dzieła*, *Ekranizacje*, *Zobacz też*, *Przypisy*, *Bibliografia*.

Gdy zestawimy dane z Wikipedii polskiej i rosyjskiej, oprócz podobieństw widać także istotne różnice. W rosyjskiej wersji brak działów *Krytyczka sztuki* (dość obszerny dział) i *Opinie ówczesnej krytyki* (zwięzły). Znalazła się w niej natomiast obszerna *Bibliografia przekładów rosyjskich*, obejmująca kilkadziesiąt pozycji, które otwiera przekład opowiadania *Siostrzyczka*¹, a kończy zbiór zatytułowany *Moralność pani Dulskiej*. *Sztuki, opowiadania, opowieści*². Za życia pisarki, a więc do roku 1921, ukazało się 21 pozycji przekładów jej dzieł. Obejmowały one poszczególne utwory (opowiadania, częściej komedie) i były drukowane w czasopiśmie

1 *Сестренка. Рассказ Габриэли Запольской* – «Нива» 1898, № 25, стр. 487–496.

2 Г. Запольская, *Мораль пани Дульской. Пьесы, рассказы, повести*, Перевод с польского / Вступительная статья Б. Ростопского. Москва 1965. Содержит Пьесы: *Мораль пани Дульской*, *Панна Маличевская*; Рассказы и повести: *Лягушечка*, *Оттик*, *Козел отпущения*, *Ослица*, *Сука*, *Пани Дульская на суде*, *Смерть Фелициана Дульского*.

moskiewskich i petersburskich: Нива (1898, 1909), Зерно (1907) oraz Театр и искусство (1903, 1908, 1913).

Ważnym źródłem wiedzy o rosyjskich przekładach sztuk Zapolskiej jest *Katalog wydań Библиотеки театральной С.Ф. Рассохина*³. Siergiej Rassochin był wydawcą ogromnej liczby dzieł teatralnych, nie tylko wybitnych dramaturgów rosyjskich (A. Ostrowski, A. Czechow), ale także takich autorów, mało wówczas znanych w Rosji, jak właśnie Zapolska. W 1875 roku utworzył on w Moskwie Bibliotekę Teatralną, a przy niej również warsztat litograficzny i w 1877 roku rozpoczął wydawanie sztuk teatralnych. W ciągu czterdziestu lat działalności (do 1917 roku) wydał ich około czterech tysięcy i można powiedzieć, że stał się monopolistą w tej sferze. Były one przeznaczone dla ówczesnych trup teatralnych. W jednym z wydań dzieł Zapolskiej zostało to wyraźnie podkreślone: „komedia Zapolskiej, przerobiona do wykonania na scenach rosyjskich”⁴.

Teksty sztuk Zapolskiej ukazywały się także w Bibliotece Teatralnej Marii Demidowej (inaczej też Marii Aleksandrowny Sokołowej), czynnej od 1890 roku. Wszystkie one drukowane były techniką litograficzną. Tę nową technikę drukarską, a więc litografię (wynalazca najpierw nazywał ją drukiem chemicznym lub kamiennym), czyli technikę druku płaskiego, wynalazł grafik niemiecki i niespełniony pisarz Aloys Senefelder. Założył on w Monachium pierwszy Instytut Litograficzny, w którym przede wszystkim chciał drukować swoje dzieła, by potem móc je sprzedawać. Jego odkrycie było zatem spowodowane potrzebą znalezienia łatwej i taniej metody druku własnych prac literackich. Wkrótce jego drukarnie znajdowały się w Monachium, Londynie, Wiedniu i innych miastach – wynalazek litografii zrobił światową karierę. W ciągu kilkunastu lat rozpowszechnił się na całą Europę, m.in. za sprawą niezwykle intensywnej jak na owe czasy promocji, jaką zastosował wynalazca.

Powstawanie wspomnianych wyżej rosyjskich bibliotek (wydawnictw) wiązało się z rozwojem teatru rosyjskiego nie tylko w obu stolicach – Moskwie i Petersburgu, ale również na prowincji – te ostatnie miały często charakter amatorski. Jak podaje A. Rejblat, w 1873 roku w Rosji było 111 teatrów, w tym 102 na prowincji, ale już w latach dziewięćdziesiątych ich

3 Каталог изданий Театральной библиотеки С.Ф. Рассохина за 40 лет. 1875–1914, Москва [1916]. Patrz: <https://pub.wikireading.ru/2303> [dostęp: 13.08.2021].

4 Малка Шварценкофф. Комедия в 5 действиях, Г. Запольской, переделана для исполнения на русских сценах Анатолием Шмидтгоф и Адольфом Штейн, Москва 1901, 130 с.

liczba wzrosła do 200⁵. Było więc rzeczą naturalną, że ich dyrektorzy i reżyserzy poszukiwali odpowiednich sztuk, że bardzo ich interesowały teatralne nowości. Potrzebne były sztuki wydawane w niewielkich nakładach, przeznaczone nie do lektury powszechnej, lecz dla wąskiego kręgu odbiorców, szukających repertuaru dla teatrów. I takie właśnie utwory wydawały Biblioteki S. Rassochina czy Marii Sokołowej. Nie były to biblioteki w tradycyjnym znaczeniu tego słowa, lecz przedsiębiorstwa będące przede wszystkim wydawnictwami i księgarniami. Służyły również pomocą w pozyskiwaniu aktorów, reżyserów, suflerów, charakteryzatorów, a także rekwizytów teatralnych⁶. W pewnym sensie pełniły funkcje dzisiejszych agencji aktorskich. Jak podaje Rejblat, w latach 1870–1917 w wydawnictwach tych ukazało się około 5–6 tysięcy różnych sztuk teatralnych, w nakładach od 100 do 150 egzemplarzy.

Za życia pisarki (do 1921 roku) w Rosji opublikowano wiele wydań jej utworów. W Bibliotece Rassochina wyszły: *Małka Szwarcenkopf. Komedia w pięciu aktach* (1903) – *Малка Шварценкопф. Комедия в 5 д.*; Piskorz. *Komedia w trzech aktach* (1903) – *Вьюн. Комедия в 3 действиях*; *Wieczór paniński. Jednoaktowa akwarela teatralna* (1903) – *Девичник. Одноактная театральная акварель*; Ahaswer. *Dramat w trzech aktach* (1904) – *Агасфер («Мезczyzna» sic!)*. *Драма в 3 актах*; *Ich czworo. Tragedia głupich ludzi w trzech aktach, z prologiem i epilogiem* (1908) – *Их четверо. Трагедия глупых людей в 3 действиях, с прологом и эпилогом*; Panna Maliszewska (*Metresa*). *Sztuka w trzech aktach* (1911) – *Панна Малишевская (Метреса). Пьеса в 3 действиях*; *Kobieta bez skazy* (1915) – *Женищина без упрека. Комедия в 3 действиях*.

W Bibliotece M. Sokołowej natomiast ukazały się: Ahaswer. *Dramat w trzech aktach* (1904) – *Агасфер («Мезczyzna»)*. *Драма в 3 актах*; *Ich czworo. Tragedia głupich ludzi w trzech aktach, z prologiem i epilogiem* (1908) – *Их четверо. Трагедия глупых людей в 3 действиях, с прологом и эпилогом*; *Skiz. Komedia w trzech aktach* (1908) – *Козырь (Skiz). Комедия в 3 действиях*⁷; *Moralność pani Dulskiej. Tragifarsa w trzech aktach* (1908) – *Нравственные устои, или Мораль пани Дульской (Moralnosc pani Dulskieif – sic!)*. *Трагифарс в 3 действиях* (1909); *Codzienne życie kobiet – Женские будни. Пьеса в 4 действиях*.

5 A. Рейтблат, *Русская литографированная пьеса: ее создатели, распространители и потребители*, <https://culture.wikireading.ru/28251> (s. 774) [dostęp: 14.08.2021].

6 Tamże, s. 793.

7 Tytuł wydania rosyjskiego brzmi *Атут (Козырь)*, bowiem słowo „skiz” w popularnej grze karcianej – tarocie – było terminem określającym jokera – najwyższą kartę w tej grze.

W roku 1908 w wydaniu *Współczesny teatr polski* ukazało się *Ich czworo*, z podtytułem *Tragedia głupich ludzi*⁸.

W czasach radzieckich, w okresie międzywojennym, wydawano Zapolską trzykrotnie. Były to *Moralność pani Dulskiej* (1922)⁹; *Ahaswer. Dramat w trzech aktach* (1923)¹⁰; *Małka Szwarcenkopf. Komedia w pięciu aktach* (1940)¹¹. Po drugiej wojnie światowej wydano *Moralność pani Dulskiej*, która ukazała się w tomie *Klasyczna dramaturgia krajów demokracji ludowej. Wybór sztuk* (1955)¹² oraz *Pannę Maliczewską* (1956)¹³.

W Rosji i później w Związku Radzieckim zbiorowe wydania dzieł Zapolskiej ukazywały się trzykrotnie. W latach 1911–1913 obejmowały one tylko teksty prozatorskie¹⁴. W 1958 roku zbiór zawierał wyłącznie teksty dramatyczne¹⁵. Wydanie z roku 1965 obejmowało zarówno teksty dramatyczne, jak i prozatorskie¹⁶.

W Wikipedii rosyjskiej znalazł się, jak wspomniano wyżej, wykaz Rosyjscy tłumacze Gabrieli Zapolskiej. To niezwykle cenne źródło do badań nad

8 *Современный польский театр*, т. 1, Санкт-Петербург 1908.

9 *Сочинения Gabrieli Запольской*, Перевод С. Д-ского (С.Ф. Сабуров), Москва.

10 Г. Запольская, *Перевод с польского Н.О. Лернера*, Москва–Петроград 1923.

11 Так было: Г. Запольская, (*Малка Шварценkopf*). *Пьеса в 5 картинах*, перевод с польского и переработка В. Ивановой, Москва 1940.

12 *Классическая драматургия стран народной демократии*. Сборник пьес. Том 1 / Составление, предисловие и редакция переводов К. Державина. – Москва 1955.

13 *Панна Маличевская. Пьеса в 3 действиях*; Г. Запольская, *Перевод с польского Л. Чех*, Ред. и вступ. статья К. Державина. Москва 1956.

14 Г. Запольская, *Собрание сочинений*, т. 1–7, Москва 1911–1913. Spis treści: т. 1: *То, о чем не говорят*. Роман. Перевод с польского Ар-ского, Ч. 1., 1911., 192 с.; т. 2: *То, о чем не говорят*. Роман. Перевод с польского Ар-ского, Ч. 2., 1911, 240 с.; т. 3: *Смерть Дульского*. Повесть. Перевод с польского А.Е. Ар-ского, 1911, 152 с.; т. 4: *Сезонная любовь*. Перевод с польского А.Е. Ар-ского, Ч. 1., 1911, 204 с.; т. 5: *Сезонная любовь*. Перевод с польского А.Е. Ар-ского, Ч. 2., 1911, 222 с.; т. 6: *Молитва Господня*. Перевод Бо д'Апль, Москва 1911, 142 с.; т. 7: *Мать-любовница*. Роман. Перевод с польского Е.М. Загорского, 1913, 152 с.

15 Г. Запольская, *Пьесы. Перевод с польского*, сост., вступ. статья, с. 5–22, и примечаниями Б. Ростockого. Москва 1958, 504 s. (Библиотека драматурга. Ред. коллегия: А. Аникст [и др.]. Spis treści: Б. Ростockий, *Драматургия Gabrieli Запольской*, s. 5–22; *Каська-Кариатида. Мелодрама в 6-ти актах*, перевод А.М. Арго, s. 23–119; *Жабуся*, Перевод Н. Мицкевича, с. 121–176; *Дрессированные души*. Пьеса в 3-х актах, Перевод Р. Вихарева, s. 177–263; *Мораль пани Дульской. Мецанская трагикомедия в 3-х актах*, перевод Н.П. Славятинского, s. 265–339; *Их четверо. Трагедия глупых людей в 3-х актах*, Перевод М. Замаховской и Р. Меркиной, s. 341–410; *Панна Маличевская. Пьеса в 3-х актах*, Перевод Л. Чех, с. 411–496.

16 Г. Запольская, *Мораль пани Дульской. Пьесы, рассказы, повести. Перевод с польского*, Вступительная статья Б. Ростockого, Москва 1965, s. 343. Spis treści: *Пьесы; Мораль пани Дульской; Панна Маличевская*. Рассказы и повести: *Лягушечка; Котик; Козел отпущения; Ослица; Сука; Пани Дульская на суде; Смерть Фелициана Дульского*.

twórczością Zapolskiej. Nie znalazło się ono w polskiej edycji Wikipedii, bowiem wówczas trzeba by podawać wykazy tłumaczeń na inne języki, co znacznie rozszerzyłoby zawartość hasła. Trzeba jednak podkreślić, że w Wikipedii rosyjskiej przy innych autorach rzadko znajdują się takie wykazy bądźz nie są one tak szczegółowe. W wypadku Zapolskiej obejmuje on 25 nazwisk, nie ma wszakże wśród nich tłumaczy znanych, często więc są to amatorzy znający język polski, tacy jak baronowa Aleksandra Ignatiewna Radoszewska, tłumaczka w latach 1903–1904.

W omawianym w niniejszym tekście artykule zamieszczonym w rosyjskiej wersji Wikipedii wskazano cztery źródła wiedzy o Zapolskiej, do których może sięgnąć osoba szukająca wiadomości o polskiej pisarce, trzy z nich to encyklopedie¹⁷. Są to z natury rzeczy teksty o niewielkiej objętości. Najstarsza z nich to *Encyklopedia Literacka w 11 tomach* (*Литературная энциклопедия в 11 томах*): hasło *Gabriel* (sic!) *Zapolska-Snieżko* pióra G. Kamińskiego zamieszczono w tomie 4. *Encyklopedia Literacka* ukazywała się w latach 1929–1939, znalazło się w niej około 10 tysięcy haseł. W kolegium redakcyjnym były tak ważne postacie ówczesnego życia społeczno-kulturalnego jak Władimir Fricze czy Anatolij Łunaczarski. Wychodziła ona w prestiżowym wówczas Wydawnictwie Akademii Komunistycznej, założonej w Moskwie w 1923 roku. Ukazało się w nim około 300 monografii i dzieł zbiorowych z dziedziny marksizmu-leninizmu, ekonomii, prawa, historii ruchów rewolucyjnych oraz wiele encyklopedii (m.in. *Encyklopedia państwa i prawa*, *Krótką historia międzynarodowego ruchu rewolucyjnego*).

Druga encyklopedia zawierająca hasło *Zapolska* to 9-tomowa *Krótką encyklopedia literacka* (*Краткая литературная энциклопедия*), wychodząca również w prestiżowym wydawnictwie *Encyklopedia radziecka* (*Советская энциклопедия*), wychodzącym w latach 1962–1975¹⁸. Hasło *Zapolska* znalazło się wśród 12 tysięcy haseł prezentujących pisarzy, czasopisma, terminy literackie, kierunki literackie, prasę literacką. Głównym redaktorem, choć właściwie tylko nominalnie, był pisarz Aleksy Surkow, poeta, krytyk literacki, należący do grupy nazywanej pogardliwie „kaprałami od literatury”. Byli to funkcjonariusze pisarskiego establishmentu, którzy skrupulatnie realizowali obowiązującą linię ideologiczną. Ci serwilistyczni pisarze pasowani byli na ulubionych autorów, a ich dzieła wydawano w milionach egzemplarzy¹⁹.

17 Wszystkie dostępne są w wersji internetowej.

18 Dodatkový, 9. tom wyszedł w roku 1978.

19 L. Suchanek, *Świadkowie, oskarżyciele, sprzymierzeńcy i obrońcy. O postawach pisarzy rosyjskich*, [w:] *Dać świadectwo prawdzie. Portrety współczesnych pisarzy rosyjskich*, pod red. L. Suchanka, Kraków 1996, s. 9–65.

W skład kolegium redakcyjnego wchodziło natomiast wielu wybitnych uczonych, takich jak na przykład Wiktor Winogradow, Nikołaj Gudzij, Dmitrij Lichaczow, zaś wśród autorów haseł byli Siergiej Awierincew, Jeleazar Mielecinski, Michaił Gasparow. Autorem hasła o Zapolskiej był Boris Stachiejew, polonista, pracownik moskiewskiego Instytutu Słowianoznawstwa i Bałkanistyki.

Trzecie źródło wiedzy o Zapolskiej to *Wielka Encyklopedia Radziecka* (Большая советская энциклопедия), niezwykle obszerna, jedna z największych na świecie, ukazująca się trzech edycjach – 1926–1947, 1950–1958, 1969–1978. Idea powstania encyklopedii zrodziła się w 1923 roku z inicjatywy akademika Otto Schmidta, który przez kilka lat (do 1941 roku) był przewodniczącym kolegium redakcyjnego. Wśród członków kolegium, takich jak marksistowski historyk M.N. Mieszczerski czy krytyk i publicysta Nikołaj Mieszczeriakow, był znany poeta Walerij Briusow. Decyzję o wydaniu encyklopedii, co świadczy o prestiżu tego przedsięwzięcia, podjęło Prezydium Partii Komunistycznej. Pierwszy tom wyszedł w roku 1926, a całe wydanie, obejmujące 65 tomów, zostało ukończone w roku 1947. Drugie wydanie ukazało się po ośmiu latach, trzecie po kolejnych dziewięciu. Wśród członków kolegium byli nie tylko uczeni, ale także działacze państwowi, jak Anatolij Łunaczarski czy uważający się za Polaka Karol Radek (Sobelson).

Drugie wydanie, składające się z 51 tomów, pojawiło się w wyniku decyzji Rady Ministrów ZSRR. Ukazywało się ono w latach 1949–1958 i zawierało około 100 tysięcy haseł i ponad cztery i pół tysiąca ilustracji. Hasła, nieraz bardzo rozbudowane, na tematy społeczne i polityczne, a także dotyczące działaczy państwowych, były pisane zgodnie z aktualnymi wytycznymi ówczesnej ideologii i uwzględniały zmiany polityczne. Dalekie były więc od obiektywizmu. Pisze o tym Łarisa Żywowa: „BSE bardzo mocno była związana z ideologią radziecką. Duża liczba haseł została zdjęta z powodu tego, że osoba lub zjawisko, opisywane w hasle, przestały odpowiadać przyjętym kryteriom ideologicznym”²⁰. Większość z nich była opracowywana zgodnie ze wskazaniami realizmu socjalistycznego.

W Wielkiej Encyklopedii Radzieckiej, co zrozumiałe w przypadku tego typu monumentalnych publikacji, ukazało się najkrótsze z haseł poświęconych Zapolskiej – i anonimowe. Miejsce dla polskiej pisarki znalazło się tu głównie dzięki temu, że, co podkreślano w hasle, w jej dziełach znalazła swój wyraz znajomość obyczajów i śmiała krytyka, łącząca się

20 Л. Живова, *Большая советская энциклопедия*, <https://rounb.ru/news/bolshaja-sovet-skaja-entsiklopedija> [dostęp: 16.08.2021].

z tendencjami naturalistycznymi. Duchowi epoki odpowiadało odzwierciedlone w jej utworach zakłamanie mieszczaństwa i rozpad rodziny burżuazyjnej. Wiadomo, że przeciwko burżuazji skierowane było ostrze radzieckiej literatury i nauki o literaturze, zaś epoka przedrewolucyjna poddana była surowej krytyce. Pozytywnie podkreślano fakt, że pisarka interesowała się ideami socjalistycznymi. Jako najlepsze dzieło Zapolskiej wymieniona została *Moralność pani Dulskiej*, odnotowano także takie utwory jak *Ich czworo*, *Żabusia*, *Ten*, *W Dąbrowie Górniczej* i *Zaszumi las*.

Znacznie obszerniejsze jest hasło *Zapolska* pióra G. Kamińskiego, znajdujące się w 11-tomowej *Encyklopedii Literackiej*, ale jest to przecież encyklopedia tematyczna, poświęcona jednej problematyce. Pisarkę przedstawiono tu jako główną przedstawicielkę szkoły naturalistycznej w Polsce, pozostającą pod wpływem Emila Zoli. Pokazywała ona życie z rzadko oglądanej perspektywy, co spowodowało, że w jej tekstach, poza ostatnim okresem twórczości, nie było bohaterów pozytywnych. Zwrócono uwagę na niezwykle charakterystyczny tytuł *Menażeria ludzka*, będący opowieścią o dobrze znanym autorce środowisku galicyjsko-lwowskim. Autor hasła zwraca jednak uwagę, że oprócz dzieł w tonacji naturalistycznej, w jej twórczości daje się zauważyć także pseudonaukowy obiektywizm. Oprócz tendencyjności widać więc w jej twórczości moralizatorstwo. Jak pisze autor, Zapolska, nie będąc rewolucjonistką (a to byłoby w epoce radzieckiej najbardziej pożądane), daje liberalne recepty, co jest szczególnie widoczne w odniesieniu do kwestii kobiet: nieszczęśliwych, wykorzystywanych, będących ofiarami męskiego egoizmu. Jako przykład autor hasła podaje powieść *Kaska Kariatyda*, którą dość dokładnie streszcza. Analogicznie ocenia *Przepiekle*. Do tego typu dzieł zalicza także komedię *Moralność pani Dulskiej*, w której mieszczańska trywialność i obłuda zostały tak wyraziście zarysowane, że dulszczyzna stała się pojęciem obiegowym. Nie charakteryzuje jednak szerzej tego najbardziej przecież znanego utworu Zapolskiej.

Najbardziej pełna i w miarę przekonująca sylwetka Zapolskiej, pióra B. Stachiejewa, ukazała się w 9-tomowej *Krótkiej Encyklopedii Literackiej*. Po pierwsze autor hasła zwraca uwagę na różne formy jej działalności, podkreśla, że była nie tylko pisarką, ale także aktorką występującą na różnych polskich scenach i w trupach objazdowych, że w Paryżu zajmowała się dziennikarstwem, że prowadziła w Krakowie prywatną szkołę aktorską. W jego tekście wymienionych zostaje wiele dzieł Zapolskiej, dramatów i komedii, których nie znajdziemy w innych encyklopediach. Całkowicie nowe jest określenie pisarki jako, obok przedstawicielki nurtu naturalistycznego, reprezentantki realizmu, odzwierciedlonego w jej krytycznym podejściu do

wad i przywar społecznych, do obłudnej moralności środowisk mieszczańskich. Stachiejew zwraca uwagę na dojrzały warsztat dramaturgiczny i sceniczny, mistrzostwo w kreowaniu postaci i wyrazistość dialogu. Pojawia się też określenie „satyra”, a nawet „zjadliwa satyra”, dotąd nieużywane. Autor hasła pokazuje, że pisarka nie unikała tematów tabu, takich jak prostytutka czy choroby weneryczne, za co była krytykowana, że sięgała po temat walki patriotycznej Polaków (*Tamten*). Zauważa też, że z pozycji humanitarnych przedstawiała życie ludności żydowskiej. Powtarza, jak inni autorzy haseł, że Zapolska interesowała się ideami socjalistycznymi, lecz jego zdaniem teksty te są słabsze na poziomie artystycznym. Jako jedyny z autorów haseł o Zapolskiej przytacza, w skromnej bardzo bibliografii, pozycje polskojęzyczne.

Reasumując, można stwierdzić, że Gabriela Zapolska jest w Rosji, dawnej i współczesnej, nieźle znana, może nawet w większym stopniu niż pisarze bardziej u nas cenieni. W dzisiejszych czasach jej pisarstwo jest tym ważniejsze, że wpisuje się w nurt krytyki feministycznej, tak silny dziś w literaturoznawstwie i – szerzej – kulturoznawstwie.

BIBLIOGRAFIA

Czachowska J., *Gabriela Zapolska. Monografia bio-bibliograficzna*, Kraków 1966.

Gabriela Zapolska, https://pl.wikipedia.org/wiki/Gabriela_Zapolska [dostęp: 15.08.2021].

Janicka A., *Sprawa Zapolskiej. Skandale i polemiki*, Białystok 2013.

Suchanek L., *Świadkowie, oskarżyciele, sprzymierzeńcy i obrońcy. O postawach pisarzy rosyjskich*, [w:] *Dać świadectwo prawdzie. Portrety współczesnych pisarzy rosyjskich*, pod red. L. Suchanka, Kraków 1996, s. 9–65.

Zurli A., *Szkło i brylanty. Gabriela Zapolska w swojej epoce*, Warszawa 2016.

Живова А., *Большая советская энциклопедия*, <https://rounb.ru/news/bolshaja-sovetskaja-entsiklopedija> [dostęp: 16.08.2021].

Запольская Г., *Мораль пани Дульской. Пьесы, рассказы, повести*, Перевод с польского / Вступительная статья Б. Ростопцкого, Москва 1965.

Запольская, Габриеля, <https://ru.wikipedia.org/wiki> [dostęp: 15.08.2021].

Каталог изданий Театральной библиотеки С.Ф. Рассохина за 40 лет. 1875–1914, Москва [1916], <https://pub.wikireading.ru/2303> [dostęp: 13.08.2021].

Рейтблат А., *Русская литографированная пьеса: ее создатели, распространители и потребители*, <https://culture.wikireading.ru/28251>, s. 774 [dostęp: 14.08.2021].

SŁOWA KLUCZOWE: Gabriela Zapolska, Zapolska w Rosji, rosyjskie przekłady Zapolskiej, rosyjskie źródła wiedzy o Zapolskiej

GABRIELA ZAPOLSKA ON RUSSIAN INTERNET

Summary

The Russian version of Wikipedia contains an extensive note about the writer, consisting of 7 sections, including: *Bibliography of Russian translations* and *Russian translators of Gabriela Zapolska*, infrequent in entries dedicated to writers. An important source of information about Russian translations and publications of plays by Zapolska is provided by the *Catalogue of Publications of Theatre Library by S.F. Rassokhin*, the publisher of an enormous number of plays intended for his contemporary theatres and theatrical troupes. The works were published in limited editions (100–150 copies). The plays by Zapolska were also published as part of the Theatre Library series by Mariya Demidova (Alexandra Sokolova), beginning in 1890. All works were printed using lithography.

During the writer's life, i.e. until 1921, 21 translations of her works were issued. In the Soviet era, between the world wars, Zapolska's works had three publications. After World War II, *The Morality of Mrs. Dulska* and *Miss Maliczewska* were published (1956). Collected works of Zapolska were issued in Russia and then in the Soviet Union three times. Encyclopedias provide the basic source of information about the writer. The publications include the 11-volume *Literary Encyclopedia*, the 9-volume *Concise Literary Encyclopedia* and the *Great Soviet Encyclopedia*. The Polish writer was included in the Soviet-era encyclopedias principally due to a scathing critique of bourgeois hypocrisy and decay of bourgeois family expressed in her works. These problems were also addressed in works by Soviet writers. The writer's interest in socialist ideals was appreciated. A conclusion may be drawn that Gabriela Zapolska was widely known in past and modern Russia, maybe better than other Polish writers respected in Poland. Her writing gains in importance today as part of the feminist critique trend strongly present in contemporary literary theory and cultural studies in general.

KEYWORDS: Gabriela Zapolska, Zapolska in Russia, Russian translations of Zapolska, Russian sources of information about Zapolska